

ETHNO-LORE XXXII.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVEI

Főszerkesztő: ORTUTAY GYULA

(NÉPI KULTÚRA – NÉPI TÁRSADALOM címmel)

I. kötet – 1968. Szerkesztő: Diószegi Vilmos

II–III. kötet – 1969. Szerkesztő: Diószegi Vilmos

IV. kötet – 1970. Szerkesztő: Diószegi Vilmos

V–VI. kötet – 1971. Szerkesztő: Diószegi Vilmos

Összeállította: Kósa László

VII. kötet – 1973. Szerkesztő: Diószegi Vilmos

Összeállították: Istvánovits Márton és Kósa László

VIII. kötet – 1975. Szerkesztő: Kósa László

IX. kötet – 1977. Szerkesztő: Kósa László

X. kötet – 1977. Szerkesztő: Kósa László

XI–XII. kötet – 1980. Szerkesztő: Kósa László

Főszerkesztő: BODROGI TIBOR

XIII. kötet – 1983. Szerkesztő: Kósa László

XIV. kötet – 1987. Szerkesztő: Kósa László

Technikai szerkesztő: Niedermüller Péter

Főszerkesztő: PALÁDI-KOVÁCS ATTILA

XV. kötet – 1990. Szerkesztő: Niedermüller Péter

XVI. kötet – 1991. Szerkesztő: Niedermüller Péter és Sárkány Mihály

XVII. kötet – 1993. Szerkesztő: Szilágyi Miklós

XVIII. kötet – 1995. Szerkesztő: Szilágyi Miklós

XIX. kötet – 1998. Szerkesztő: Szilágyi Miklós

XX. kötet – 2001. Szerkesztő: Szilágyi Miklós

XXI. kötet – 2003. Szerkesztő: Vargyas Gábor

Főszerkesztő: HOPPÁL MIHÁLY

(ETHNO-LORE címmel)

XXII. kötet – 2005. Szerkesztő: Vargyas Gábor

A szerkesztő munkatársa: Berta Péter

XXIII. kötet – 2006. Szerkesztő: Vargyas Gábor

A szerkesztő munkatársa: Berta Péter

XXIV. kötet – 2007. Szerkesztő: Vargyas Gábor és Berta Péter

XXV. kötet – 2008. Szerkesztő: Vargyas Gábor és Berta Péter

XXVI. kötet – 2009. Szerkesztő: Berta Péter

Főszerkesztő: BALOGH BALÁZS

XXVII. – 2010. Szerkesztő: Berta Péter

XXVIII. – 2011. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia és Magyar Zoltán

XXIX. – 2012. Szerkesztő: Bati Anikó – Sárkány Mihály

A szerkesztő munkatársa: Vargha Katalin

(Kiadja az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont)

XXX. – 2013. Szerkesztő: Berta Péter – Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán – Szemerkenyi Ágnes

XXXI. – 2014. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

XXXII. – 2015. Szerkesztő: Fülemile Ágnes – Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán

ETHNO-LORE

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE
XXXII.

FŐSZERKESZTŐ
BALOGH BALÁZS

SZERKESZTETTE
FÜLEMILE ÁGNES – ISPÁN ÁGOTA LÍDIA – MAGYAR ZOLTÁN

Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi
Kutatóközpont

BUDAPEST, 2015

Megjelent a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával

ISSN 1787-9396

Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont
1014 Budapest, Országház u. 30.
www.etnologia.mta.hu

Első magyar nyelvű kiadás: 2015

© MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest 2015

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

A kiadásért felelős: az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont főigazgatója.

Borítóterv: Kaszta Mónika

A címlap a brassói suszternő („*Eine Schusterin aus Cronstadt*”), Muzeul National Brukenthal, Biblioteca Brukenthal, Gr. 232.; női suszter („*Ein Frauen Schuster*”), Muzeul National Brukenthal, Biblioteca Brukenthal, Gr. 232.; paraszt Szelindekről („*Ein Bauer aus Stoltzenburg*”), Muzeul National Brukenthal, Biblioteca Brukenthal, Gr. 232., a hátsó borító a gyulaféhevári zsidó („*Ein Carlsburger Jude*”), Muzeul National Brukenthal, Biblioteca Brukenthal, Gr. 232.; mezei cigány („*Ein Feld Czigeaner*”), Muzeul National Brukenthal, Biblioteca Brukenthal, Gr. 232.; cigány menyasszony („*Eine Czigeaner Braut*”), Muzeul National Brukenthal, Biblioteca Brukenthal, Gr. 232. képek felhasználásával készült.

A fordítás Gulyás Judit munkája.
A tördelés Fancsek Krisztina munkája.

A nyomdai munkálatokat a
Prime Rate Kft. végezte.
Felelős vezető: Dr. Tomcsányi Péter

Budapest 2015
Printed in Hungary

TARTALOM

FÜLEMILE ÁGNES	
Az önmeghatározás és csoportelhatárolódás vizuális toposzai – Imagológiai megközelítések a néprajztudomány felől	9
SZ. KRISTÓF ILDIKÓ	
A „távoli Másik” szövegekben és képekben a kora újkori Magyarországon: <i>historia naturalis</i> és antropológia a nagyszombati kalendáriumokban, 1676–1709 (1745)	11
FÜLEMILE ÁGNES	
Az „odalisk” – egy orientalizáló képzőművészeti téma jelentésének és recepciójának változásai	69
Deák Éva	
Népviseletek a 17–18. századi Erdélyben a viseletsorozatok tükrében	145
TOMISA ILONA	
<i>Patrona Hungariae</i> ábrázolások a 16–17. századi főúri hadizászlókon. Különös tekintettel a Fraknói Vármúzeum Zászlógyűjteményének zászlóira Esterházy Pál nádor idejéből (1635–1713)	181
MAGYAR ZOLTÁN	
A „csodás képmás” – Kegyeképekhez fűződő mondák a magyar folklórban	219
NAGY KÁROLY ZSOLT	
„Mely igen szerelmetesek a te hajlékaid...” A református templom mint a felekezeti azonosságtudat reprezentációja	293
BEDNÁRIK JÁNOS	
Egy virágszőnyeg képei – A budakeszi úrnapi dekoráció néprajzi nézetben	331
VÁRKONYI-NICKEL RÉKA	
„Rimaiként élni, rimainak látszani” – A salgótarjáni acélgyári kolónia önmeghatározásának vizuális elemei az 1930-as, 1940-es években	371
BALOGH BALÁZS	
A kivándorlók „apoteózisa” – Festmény az amerikai magyar emigránsokról egy midwesti iparváros közkönyvtárában	393

TAMÁS ILDIKÓ	
A sarki fény színei	
Szimbólumok a számi nemzeti identitáskonstrukció folyamatában	415
TATIANA SAFONOVA – SÁNTHA ISTVÁN	
A sámánfa és az evenkik mindennapi élete – fotográfiai elemzés	447
BORSOS BALÁZS	
Az európai néprajzi atlaszok vizuális megjelenítéséről	497
SZÍNES MELLÉKLET	523
A KUTATÓINTÉZET MUNKATÁRSAI ÁLTAL ÍRT VAGY SZERKESZTETT, 2014-BEN MEGJELENT KÖNYVEK	547

TABLE OF CONTENTS

FÜLEMILE ÁGNES	9
ILDIKÓ KRISTÓF The distant Other in texts and pictures in early modern Hungary: <i>Historia naturalis</i> and anthropology in the almanacs of Trnava, 1676–1709 (1745)	11
ÁGNES FÜLEMILE	69
ÉVA DEÁK Folk costumes in 17 th and 18 th century Transylvania based on costume series	145
ILONA TOMISA The representation of <i>Patrona Hungariae</i> on military banners of aristocrats in the 16 th –17 th century with special regard to the banners in the collection of the Forchtenstein Castle Museum	181
ZOLTÁN MAGYAR The miraculous icon: Legends of icons in Hungarian folklore	219
KÁROLY ZSOLT NAGY How lovely is your dwelling place, O Lord Almighty! The spatial organization and the use of space in Calvinist churches as a representation of denominational identity in Hungary	293
JÁNOS BEDNÁRIK The images of a carpet of flowers. An ethnographic aspect of the decoration at the Feast of Corpus Christi in Budakeszi	331
RÉKA VÁRKONYI-NICKEL The visual elements of the self-definition of steelworkers' colony in Salgótarján in the 1930s and 1940s	371

BALÁZS BALOGH The “apotheosis” of immigrants (A painting on Hungarian immigrants in the public library of an American industrial town)	393
ILDIKÓ TAMÁS The colors of polar light: Symbols in the construction of the Sámi national identity	415
TATIANA SAFONOVA – ISTVÁN SÁNTHA The Shaman Tree and the Everyday Life of the Evenki: A Photographic Analysis	447
BALÁZS BORSOS On the visual appearance of ethnographic atlases	497
ILLUSTRATIONS	523
BOOKS PUBLISHED IN 2014 WRITTEN OR EDITED BY RESEARCHERS OF THE INSTITUTE OF ETHNOLOGY	547